

Галина Волкотруб

канд. філол. наук, доцент, м. Київ

МІНІМІЗАЦІЯ ТРУДНОЩІВ У ВИВЧЕННІ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ ФОРМ РОДОВОГО ВІДМІНКА ІМЕННИКІВ

Основою формування комунікативних навичок у процесі вивчення української мови є володіння граматичним матеріалом, насамперед морфологічними парадигмами. Система відмінків – одне з найважчих граматичних явищ української мови. Складність засвоєння іменникових відмінкових форм іноземцями спричинена великою кількістю флексій і чергувань, різноманітністю й неоднозначністю граматичних значень.

Найбільше труднощів у студентів-іноземців викликає родовий відмінок іменників (генетив). Особливістю цієї відмінкової форми є надзвичайна різноманітність окремих значень. Цей відмінок характеризується високою активністю вживання, що визначає його комунікативну значущість.

Такі особливості родового відмінка потребують надзвичайно виваженого, доступного подання цієї граматичної категорії в іноземній аудиторії, різноманітної системи тренувальних вправ для закріплення матеріалу та запобігання помилкам. З іншого боку, подаючи родовий відмінок, викладач повинен обмежувати обсяг граматичних відомостей найважливішою інформацією, тобто застосовувати принцип мінімалізації мови з навчальною метою.

Генетив звичайно вводиться після місцевого та знахідного відмінків. Така послідовність вивчення визначається частотністю та комунікативною необхідністю тих чи тих форм. Якщо місцевий та знахідний відмінки характеризуються певною простотою формоутворення, значеннєвою спеціалізованістю, то родовий відмінок має чимало підводних каменів як в утворенні флексій, так і в семантичних функціях.

Починати вивчення родового відмінка варто із заперечних конструкцій. Студенти мають ґрунтовно опрацювати закінчення іменників усіх відмін. Флексії

жіночого роду засвоюються найлегше, зважаючи на їхню однотипність (є робота – немає роботи, є пісня – немає пісні, є гімназія – немає гімназії). Не виникає труднощів у вивченні форм іменників середнього роду (є посольство – немає посольства, є море – немає моря). Потрібно звернути увагу на збіг форм родового й називного відмінка в іменниках II відміни із закінченням **-я** (є листя – немає листя, є завдання – немає завдання, є плаття – немає плаття тощо).

Складними для засвоєння є закінчення іменників чоловічого роду, які залежать від семантики слова. На нашу думку, неправильно подавати спрощене правило, як-от: іменники з конкретним значенням мають закінчення **-а, -я**, іменники з абстрактним значенням мають закінчення **-у, -ю**. Зрозуміло, що повна інформація про використання різних закінчень є важкою для сприйняття іноземцями, але основні розрізнення потрібно вводити відразу, на початковому етапі вивчення відмінка. Таку інформацію найкраще подати в таблиці, наприклад:

	Закінчення -а, -я		Закінчення -у, -ю
1.	Особи: брат – брата, водій – водія, Василь – Василя, Іван – Івана	1.	Установи, заклади, організації: банк – банку, музей – музею, госпіталь – госпіталю
2.	Тварини: тигр – тигра, кіт – kota	2.	Природні явища: дощ – дощу, мороз – морозу
3.	Конкретні предмети: комп'ютер – комп'ютера, ніж – ножа, олівець – олівця Запам'ятати: стола і столу	3.	Абстрактні поняття (почуття, процеси, ігри, танці тощо): аналіз – аналізу, іспит – іспиту, теніс – тенісу, танець – танцю
4.	Одиниці виміру, грошові одиниці, місяці, дні тижня: грам – грама, долар – долара, січень – січня, четвер – четверга	4.	Матеріали, речовини: метал – металу, кисень – кисню, пісок – піску, цукор – цукру, сир – сиру, але хліба .

5.	Транспорт: літак – літака, поїзд – поїзда, автомобіль – автомобіля	5.	Споруди: будинок – будинку, дім – дому, готель – готелю, палац – палацу
6.	Населені пункти (міста, села): Київ – Києва, Львів – Львова, Рим – Рима, Тракай – Тракая, Неаполь – Неаполя	6.	Країни, регіони, річки, озера, гори, просторові поняття: Іран – Ірану, Дунай – Дунаю, Кавказ – Кавказу, парк – парку

Варто звернути увагу на різні форми родового відмінка назв осіб з основою на -р. Не даючи студентам інформацію про належність таких іменників до різних груп (тверда, м'яка, мішана), можна рекомендувати їм запам'ятати кілька назв із закінченням -я (лікаря, секретаря, воротаря), відзначивши переважання форм із закінченням -а (директора, професора, ректора, пасажиря, шофера).

Після вивчення системи закінчень у заперечних конструкціях опрацьовується використання генетива для вираження приналежності, міри, кількості, із обставинними та порівняльно-зіставними значеннями та ін. Ґрунтовно аналізуються прийменникові конструкції. із значенням місця, напрямку, часу, причини, заміщення. Важливо розглядати приклади вживання іменників у родовому відмінку у фразях чи в текстах. Комунікативна спрямованість граматичного матеріалу забезпечує активізацію мовленнєвої діяльності студентів.

Родовий відмінок має велику кількість додаткових значень. У процесі засвоєння базової граматики студенти повинні вивчити основні правила про відмінкові закінчення та усвідомити найважливіші ситуації використання родового відмінка. На подальших етапах вивчення української мови вони поглиблюють уявлення про форми, значення й функціональні особливості генетива.